איפה עשיתם ששכרתם תהו בה נהרדעי ומי א״ר יוחנן הכי והא״ר יוחנן שוכר כמערב דמי מאי לאו מה מערב מבעוד יום אף שוכר מבעוד יום לא מה מערב ואפילו בפחות משוה פרוטה אף שוכר בפחות משוה פרוטה מה מערב אפילו שבירו ולקיטו אף שוכר אפילו שבירו ולקיטו מה מערב חמשה ששרוין בחצר אחת אחד מערב ע״י כולן שוכר נמי חמשה ששרוין בחצר אחת אחד שוכר ע״י כולן תהי בה רבי אלעזר אמר רבי זירא מאי תהייא דר״א אמר רב ששת גברא רבה כרבי זירא לא ידע מאי תהייא דר״א קא קשיא ליה דשמואל רביה דאמר שמואל כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין מערבין ואין אוסרין אוסרין ואין מערבין אין מבטלין כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין כגון (א) ב׳ חצירות זו לפנים מזו מערבין ואין אוסרין אין מבטלין כגון (ב) ב׳ חצירות ופתח א׳ ביניהן אוסרין ואין מערבין אין מבטלין לאתויי מאי לאו לאתויי נכרי ואי דאתא מאתמול לוגר מאתמול

אלא

(אפילו לשכור בשבת)

לא מה מערב אפי׳ בפחות כו׳· דלקולא אקשינהו רבי יוחנן ולא לחומרא דכל בעירובין להקל: **ומה מערב אפי׳ שכירו ולקיטו·** דנכרי אם ישראל הוא כדאמר לעיל (דף סד׳) נותן עירובו ודיו: **אף שוכר אפי׳ שכירו ולקיטו·** דנכרי עם נכרי הוא משכיר רשות אדוניו לדיורי החצר: **אחד מערב ע״י כולן·** כגון ב׳ חצירות ופתח ביניהן ובאו לערב זו עם זו אחד מוליך עירובה של זו לתוך של זו והוי עליה לחבירין כדתני׳ בהאי פירקא (דף עב:) חמשה שגבו את עירובן כשהן מוליכין אותו למקום אחר אחד מוליך ע״י כולן: **חמשה·** ישראל ששרויין עם הנכרי בחצר אחת אחד מהן שוכר מן הנכרי בשביל כולן: **תהי בה ר״א·** בהא מילתא דאמרן לעיל ששכרו מן הנכרי ואח״כ ביטלו. ותהי לשון מריה כמו בת תיהא דמס׳ ע״ז (דף סו:) כלומר מעיין ומחשב לדעת טעמו של דבר: **כל מקום שאוסרין·** זה על זה בלא עירוב, ואם היו רוצין לערב יכולין לערב: **מבטלין·** אם שכחו ולא עירבו מבטלין רשותן לאחד מהן והוי כוליה חצר דידיה ותהא מותרת לטלטל בכולה ובלבד שלא יוציאו מן הבתים לחצר אלא מביתו של אותו יחיד בלבד: **כל מקום לאתויי שתי חצירות זו לפנים מזו·** דהיכא דלא עירבה פנימית לעצמה אסרה אחיצונה אפי׳ לרבנן דפליגי עליה דר״ע מודו דרגל האוסרת במקומה אוסרת שלא במקומה כגון בחיצונה משום דריסת הרגל שיש לה עליה ואם רצתה לערב עמה מערבין ואם שכחו ולא עירבו מבטלין בני פנימית רשותן לבני חיצונה אותו דריסת הרגל שיש לה עליה: **שתי חצירות·** פתוחות למבוי או לרשות הרבים ופתח ביניהן מערבין אם רוצין ואם לא עירבו זו עם זו, זו מותרת לעצמה וזו מותרת לעצמה: **אין מבטלין·** אם הוצרכו לטלטל מזו לזו אין מבטלין רשות של זו לזו דלא תקון רבנן ביטול רשות אלא היכא דאסרי עלייהו: **לאו לאתויי נכרי·** שדר עם שני ישראלים בחצר שאוסרין אותן שני ישראלים זה על זה ואין יכולין לערב בשביל הנכרי וקאמרינן דאין מבטלין: **ואי אתא נכרי מאתמול·** אמאי קרי להו אוסרין ואין מערבין הא מצו לעירובי ולמיגר:

אלא

דחזו כולהו לאיערובי מאתמול לפיכך אין בטל העירוב שלהן כלל וגם אין שייך לומר כלל שבת הואיל והותרה הותרה ולא יתבטל עירוב שלהן כשיבא הנכרי בשבת וזה אין נראה לפרש כלל דכאן לא עירבו ולפיכך לא סגי בשכירות לחוד בלא ביטול דהא על כרחך היו יכולין לערב כאן כדפרישית לעיל דהלכה כר׳ יהודה דנכרי כי ליתיה לא אסר וכיון שהיה מועיל(ג) באותו עירוב מנא ליה שלא עירבו ועשו שכירות וביטול דקשיא ליה לקמן דשמואל רביה דאמר אוסרין ואין מערבין אין מבטלין ובסוף שמעתא דקאמר למ״ד שוכרין לא תיבעי לך תרתי עבדינן שכירות וביטול דלמא הכא הוא דעירבו ולא עשו אלא שכירות לחוד על כן נראה כפירוש הקונטרס דאפילו עירבו בטל העירוב לגמרי מיכן כיון שבא הנכרי *ואם תאמר ולמה להו הכא תרתי שכירות וביטול בביטול לחודיה סגי כיון דבטלי רשותייהו לגבי חד הוה ליה יחיד במקום נכרי כדאמר לעיל* גבי עובדא דהמן בר רסתק דקיימא לן כראב״י יחיד במקום נכרי שרי ואע״ג דמסיק רבא דלא מהני ביטול לעשותו יחיד במקום נכרי משום דא״כ בטלת תורת עירוב מאותו מבוי ה״מ בנכרי שאינו רוצה להשכיר דלא אפשר להו לערב אבל הכא שהוא מתרצה להשכיר ובשבת אחרת יוכלו לערב להתיר לכולן הלא היום שבא הנכרי בשבת לא אפשר מועיל ביטול לעשות יחיד במקום נכרי דאין שייך כאן לומר בטלת תורת עירוב וי״ל כיון שאם לא היה מתרצה להשכיר לא היה מועיל ביטול משום דא״כ ביטלת תורת עירוב אין לחלק בין מתרצה לשאינו מתרצה דאטו אמירת הנכרי תגרום הביטול שיועיל כשיאמר אתרצה לכם להשכיר או לא יועיל כשיאמר לא אתרצה לכם ועוד י״ל דהני אמוראי סבירא להו כר״מ דאמר אסור יחיד במקום נכרי ור׳ יוחנן דבסמוך נמי לטעמיה דאמר *נהגו העם כר״א בן יעקב אבל אורויי לא מורינן אבל אנן סבירא לן ודאי כרבי אליעזר בן יעקב דהא אביי ורבא קיימי כוותיה בעובדא דהמן בר רסתק: [לעיל דף סב:]

הגה״ה

(ד) *ה״נ כי לא אמרי׳ שבת הואיל והותרה הותרה אלא במקום שיכול לעמוד ולהתקיים כל השבת כגון עירב דרך הפתח(ה) ונסתם או ניטלה קורתו או לחיו ומכאן יש להוכיח היכא שא׳ מבני חצר אחת היה גוסס בשעת העירוב וערבו עמו שבטל העירוב הואיל ורוב גוססים למיתה אינו ראוי להתקיים כל השבת ע״כ לשון הג״ה בשם רבי מאיר מרוטנבורק ז״ל:

[שייך לעיל] ***איקלעו** להאוא פונדק כו׳· פירש בקונטרס היו שם הרבה בתים של ישראלים שהיו אוסרים זה על זה ויש פירושים שמוגה בהם פונדק יש בו חדרים הרבה פתוחין לחצר והאכסנאים נכנסין בהן ואוסרין זה על זה וגם זה אמת דכי האי גוונא נמי אסרי כמו חבורה ששבתה בטרקלין: **יפה** עשיתם ששכרתם· רבינו חננאל פסק כר׳ יוחנן אע״ג דשמואל פליג עליה בסמוך דקסבר דכל מקום שאוסרין *אין מערבין ואין מבטלין דבכל דוכתא קיימא לן כר׳ יוחנן לגבי שמואל וכדברי המיקל בעירוב ואומר ר״י דלקמן בפירקין (דף ע:) דייק ברייתא כשמואל דתניא כל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת כולה כגון שני בתים בשני צידי רשות הרבים והקיפום נכרים מחיצה בשבת זה הכלל לאתויי את נכרי בשבת דאין מבטלין ולקמן (ו) בסוף שמעתא אמרינן דמת נכרי בשבת אליבא דמ״ד שוכרין לא תיבעי לך השתא תרתי עבדינן חדא מיבעיא ש״מ לא מיתוקמא ההיא ברייתא כר׳ יוחנן דאמר שוכרין ודוחק לומר דלאתויי מת נכרי בשבת איירי דלא ביטלו דלא משתרו כשמת הנכרי אע״פ שעירבו מע״ש אבל ביטול מהני שהרי הקיפום נכרים מחיצה איירי אפי׳ ע״י ביטול כדאמרינן בסוף שמעתא דאין מבטלין ודומיא דהכי קאמר לאתויי מת נכרי בשבת דאין מבטלין ואפי׳ את״ל שר׳ יוחנן היה מעמיד זה הכלל דברייתא לאתויי מילתא אחריתי מ״מ מדנקט סתמא דהש״ס הכי שמע מינה דהכי הלכתא: **יפה** עשיתם ששכרתם· לא דמי למקח וממכר ליאסר בשבת דלא הוי אלא כמתנה בעלמא שאין עושין אלא להתיר טלטול: **מערב** אפי׳ שכירו ולקיטו· פירוש כדאמר שמואל לעיל אפי׳ שכירו ולקיטו של נכרי נותן עירובו ודיו ואם תאמר דהכא אליבא דר׳ יוחנן קיימא וירושלמי משמע דלית ליה לרבי יוחנן האי סברא דקאמר ר׳ יוחנן התם ישראל ונכרי שהיו דרים בבית אחד צריך ישראל לבטל והנכרי להשכיר ויש לומר (ז) דהתם שניהם שותפים בבית ישראל ונכרי דלא הוי כשכירו ולקיטו דהכא ועוד יש לחלק דהתם ייחד הנכרי לישראל שהוא שכירו ולקיטו חדר אחד שלא יוכל הנכרי להשתמש בו דהוי השתא הנכרי מסולק מישראל ואין יכול לסלק הישראל בכה״ג לא אמרינן נותן עירובו ודיו ובכי האי גוונא איכא לאוקמי ההיא דירושלמי: **כל** מקום שאוסרין ומערבין מבטלין· האי כללא לאו דוקא בכל מקום דהרי חורבה שאמר שמואל בסמוך אין ביטול רשות בחורבה ואפי׳ בחצר מסיק רבא לקמן* אליבא דשמואל דאפי׳ ב׳ חצירות זו לפנים מזו פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין. ומה שמפרש כאן כגון שתי חצירות זו לפנים מזו היינו לאביי ורבא לאותו ענין שמפרש לקמן והוה מצי למימר כגון אנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב אבל הא מתניתין היא לקמן* ולא אצטריך ליה לאשמעינן הכי: **ואי** דאתא מאתמול לוגר מאתמול· דאם אין הנכרי רוצה להשכיר מה יכול ביטול להועיל אע״ג דשמואל אית ליה לעיל* הלכה כראב״י דשרי יחיד במקום נכרי הא אמרינן לעיל* דאין הביטול עושהו יחיד במקום נכרי משום דא״כ בטלת תורת עירוב מאותו מבוי ואפילו מתרצה היום להשכיר או שמת ועל זה קאמרינן דאין מבטלין משום דמאתמול לא היו יכולים לערב לפי שלא נתרצה להם מאתמול להשכיר אכתי מערבין קרינא ביה דכיון דאם היה אתמול מתרצה היו יכולין לערב וכששכרו היום ממנו או שמת יכולין לבטל שפיר:

אלא

צ״ל ואין מערבין אין מבטלין כו׳

[עמוד ב]

[דף סט:]

[דף סב:]

[דף סד.]

(א) גמרא ב׳ חצירו׳ זו לפנים מזו כזה:

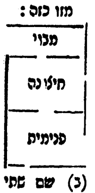

(ב) שם שתי חצירות ופתח א׳ ביניהן כזה:

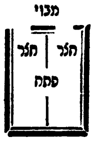

(ג) תוס׳ ד״ה דאתא וכו׳ וכיון שהיה מועיל כאן עירוב מנא לי׳: (ד) בא״ד הגה״ה כי לא אמרינן כצ״ל ותיבת ה״נ נמחק: (ה) בא״ד כגון עירב דרך הפתח. נ״ב ע״ל דף ע ע״ב: (ו) ד״ה יפה וכו׳ ולקמן בסוף שמעתא. נ״ב דס״ו ע״א: (ז) ד״ה מערב וכו׳ וי״ל דהתם מיירי שנכנסים שותפים:

לד א מיי׳ שם הל״ב וסמג שם טור שו״ע או״ח סימן שפג:

לה ב מיי׳ שם הלכה י וסמג שם טור שו״ע או״ח סימן שפב סעיף ט:

מבנה
ב׳ תהיות
על פסק של ר׳ יוחנן
① דשוכרים מן הגוי בשבת
② והדר מבטלים
נראה ש-① תוספה
על דינו שטוכרים בשבת
ו-② תוספה על (הז) דשוכרים ומבטלים בשבת
"מה" - ג׳ דמיונות בין מערב לשוכר

◆

רבינו חננאל

יפה עשיתם ששכרתם. איני והא״ר יוחנן שוכר כמערב דמי מאי לאו מערב מבעו״י אף שוכר מבעו״י ודחינן לא שוכר כמערב מה מערב אפי׳ בפחות משוה פרוטה אף שוכר אפילו בפחות משוה פרוטה. מה מערב אפילו שכירו ולקיטו אף שוכר כך. ומה מערב ה׳ שגבו את עירובן אחד מוליך ע״י כולן אף שוכר ה׳ ששרויין בחצר אחת [אחד] שוכר ע״י כולן. תהי בה ר׳ אלעזר בהא דר׳ יוחנן שעשה השכר כמבטל רשות. וא׳ מה מבטל רשות אפי׳ בשבת כדתנן בה״א אפי׳ משתחשך אף שוכר מנכרי משתחשך אי הכי קשיא דשמואל דאמר כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין כגון ב׳ חצירות זו לפנים מזו אוסרין בני הפנימיות על החיצונה ויש לערב זה מזה ומותרין לפיכך כיון שהעירוב מתירן אם שכח אחד מהן ולא עירב יכול לבטל רשותו מזו לזו אבל במקום (שאין מערבין) [שמערבין] ואין אוסרין כגון ב׳ חצירות ופתח ביניהן כדתנן בכותל אחד שבין ב׳ חצירות נפרץ הכותל עד י׳ אמות מותר מפני שהוא כפתח (ואין) [ואם] סותמין אותו מערבין שנים כל חצר בפני עצמה ואינה אוסרת זו על זו ואם רצו ופתחוהו מערבין אחד כגון אלו אין מבטלין מזו לזו. וכן חצר שאוסרין הדרין בה ואין מערבין בה. פי׳ אקבה היתר בעירוב כגון דדאיר בה נכרי. ואמר שמואל כל מקום שאוסרין ואין מערבין כענין שאמרנו אין מבטלין. חצר שאוסרין (בה) ואין מערבין בה היכי דמי לאו דדאיר בה נכרי ואי הוה נכרי מאתמול הוה למיגר מיניה מבעו״י אלא לאו דאתא נכרי בשבת וקא׳ אוסרין ואין מבטלין והאי ביטול שכירות הוא דהא כבר אמר בתחילת פרקין אין עירוב מועיל במקום נכרי. ואין ביטול רשות מועלת במקום נכרי עד שישכיר ש״מ. ואע״ג דתהי בה ר׳ אלעזר הלכתא כר׳ יוחנן דקיימא לן שמואל ור׳ יוחנן